

СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНІ Й ДИСКУРСИВНО-ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МЕТАМОВНИХ ДІЄСЛІВ-ПРЕДИКАТИВ У ТЕКСТІ ЗАКОНОДАВЧИХ ДЕФІНІЦІЙ (на матеріалі французької мови)

Круківський В. І.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Круківська О. В.

Міжнародний відділ державного підприємства “Укрпошта”, м. Київ

У статті розглянуто семантико-синтаксичні і прагматичні особливості метамовних дієслів-предикатів у тексті французької легальної дефініції, зокрема *désigner, signifier, dénommer, s'appeler*, які становлять ядро лексико-семантичної групи дієслів дефінування, та відношення, які вони встановлюють у структурі легальної дефініції.

Ключові слова: легальна дефініція, метамовні дієслова, синтаксис, семантика, відношення.

В статье рассматриваются семантико-синтаксические и прагматические особенности метаязыковых глаголов-предикатов в тексте французских легальных дефиниций, в частности *désigner, signifier, dénommer*, составляющих ядро лексико-семантической группы определения, и отношения, которые они устанавливают в структуре легальной дефиниции.

Ключевые слова: легальная дефиниция, метаязыковые глаголы, синтаксис, семантика, отношения.

The article deals with semantic-syntactic and pragmatic features of metalanguage predicate verbs in the text of French legal definitions *désigner, signifier, dénommer* which make up the nucleus of the lexical and semantic group of the definition and relations which they establish in the structure of the legal definition.

Keywords: legal definition, metalanguage verbs, syntax, semantics, relations.

Постановка загальної проблеми. Спеціалізоване використання вербальних знаків становить особливий інтерес для лінгвіста: саме в цій сфері можна простежити динаміку мовних процесів на потужних масивах лексичних новотворів, які фіксуються згодом як терміни дефініціями, зокрема законодавчими. Як складник регулювання соціального порядку право репрезентує систему концептів певних соціальних реалій, отже, його застосування базується на наявності досить чітко окресленого концептуального юридичного апарату. Дефініції належить важлива роль у визначенні кола правових концептів, це дозволяє розглядати її як основу правничого дискурсу. Французька легальна дефініція – це нормативно-вольовий припис законодавця, звичайно у формі мікротексту-висловлення, який визначає використання терміна в значенні, вказаному законодавцем.

Класична дефінітивна структура містить означуване, або дефінієндум, означувальне, або дефінієнс, що складається з дієслова-зв'язки та означувальної частини, перший елемент якої (класифікатор) відносить означуване до конкретного класу об'єктів, другий елемент (модифікатор) відмежовує об'єкт від собі подібних і передбачає існування логічних відношень тотожності, включення й дистинкції, які формують дефінітивну предикацію [10, с. 216].

Дефінітивний предикат виконує функцію передавання повідомлення, і тому він визначається як основний компонент дефінітивного висловлення [3, с. 112]. Предикація дефінітивних ознак здійснюється за допомогою дієслова-зв'язки (копули). Під терміном “дефінітивна предикація” ми разом із С. А. Тер-Мкртчяном розуміємо “особливий вид предикації, найбільш пристосований

до раціональної побудови дефініції” [13, с. 4]. Предикат розглядається як сполучна ланка між логічними значеннями і мовними формами. Саме на рівні предиката схрещуються поля логіки й лінгвістики, формуються дефінітивні відношення: будучи формальним показником входження дефінітивної моделі в структуру речення, предикат водночас набуває різних мовних форм і відповідних їм значень і в такий спосіб вводить дефініцію в текст (речення).

Проблема визначення засобів дефінітивної предикації в цій праці зводиться до вибору дефінітивного предиката, який в авторів асоціюється з дієсловом у складі легальної дефініції (ЛД), адже саме дієслово якнайкраще відповідає функції предикації. Семантична класифікація предикатів розрізняє предикати дії, стану, властивості й відношення [7, с. 51], і наш аналіз виявив, що у формуванні структури французьких ЛД беруть участь усі зазначені види семантичних предикатів, причому родо-видові предикати найчастіше представлені дієсловом-зв’язкою “être”. Родо-видові дефініції мають таку синтаксичну структуру: *підмет + зв’язка + предикативний номінатив*.

Позицію предиката може займати лише іменник, денотат якого тією чи іншою мірою допускає ототожнення – в широкому сенсі цього слова – з денотатом іменника в позиції суб’єкта. Актуалізація в іменнику ознакової семи, наявної в структурі зіставлюваного поняття, сприяє вияву в дієслові-зв’язці того чи іншого відношення. Це можуть бути відношення класифікації, характеризації, включення, екзистенції, експлікації та ін., які докладно описані в лінгвістичній літературі [5; 8; 17 та ін.]. Між тим ці уточнення дуже важливі для розуміння логіко-синтаксичної структури ЛД: наявність того чи іншого відношення в дієслові-зв’язці визначає тип пропозиції і семантику дефінітивного речення загалом, тобто є конститутивним. Семантика дефінітивних відношень окреслює загальну ситуацію ідентифікації.

У нашому дослідженні ми виходимо з гіпотези, що дефініції в тексті залишають відбитки (маркери) метамови і пов’язані з мовленнєвим актом, який вони реалізують. Саме ці маркери дозволяють читачу зрозуміти намір автора дати дефініцію терміна. Мова йде про виявлення формальних маркерів, які сигналізують про присутність дефініцій у дискурсі. Такими маркерами, крім дієслова-зв’язки “être”, можуть бути так звані метамовні дієслова-зв’язки (термін Р. Мартена) [17] *désigner, signifier, dénommer, s’appeler*, які утворюють лексико-семантичну групу (ЛСГ) дієслів дефінування. Семантико-синтаксичні особливості цієї ЛСГ дієслів у французьких легальних дефініціях ще не були об’єктом дослідження в українській романістиці.

Об’єкт цього дослідження – французька легальна дефініція, **предмет** – семантичні й синтаксичні особливості метамовних дієслів-предикатів у тексті ЛД, дефінітивні відношення, які вони встановлюють між означуваним і означувальними та їх дискурсивно-прагматичне використання.

Актуальність дослідження; аналіз останніх досліджень і публікацій. Дефінування – метамовна діяльність, а метамова дефініцій є предметом численних досліджень, у яких досліджуються головним чином терміни, тобто імена: гіпероніми, гіпоніми й мероніми (А. Вежбицька, Ю. М. Караулов, Ж. Рей-Дебов та ін.), оскільки вони є основною частиною метамови. Предмет нашого дослідження – ЛСГ метамовних дієслів дефінування, ядро якої становлять, на думку Ж. Рей-Дебов [19; 20], чотири дієслова: *désigner, signifier, dénommer, s’appeler*. Вибір за предмет дослідження дієслів не випадковий. Звичайно ядро метамови легальних дефініцій становлять терміни (слова й словосполучення), тому метамова цих дефініцій “термінологічніша” за метамову словникових дефініцій. Проте, незважаючи на те, що в лексиці сучасної мови концептуальне ядро становлять імена, для розуміння того семантичного середовища, яке формує й оточує ядро метамови, важливий інтерес представляє нетермінологічна метамовна лексика, зокрема вищезазначені метамовні дієслова-зв’язки, що пов’язують означуване з означувальним. Цінність дієслів порівняно із субстантивною лексикою зумовлена, на думку Н. Б. Мечковської [12], низкою причин: 1) метамовні дієслова давніші за імена; 2) дієслова

активніше беруть участь у формуванні категоріально-граматичного змісту висловлень; 3) дієслова численніші, різноманітніші й семантично мобільніші за імена; 4) дієслова є не лише органічнішою, а й природнішою “народною” частиною метамови; 5) мотивуючі дієслівні семи в дериваційному гнізді асоціюються з повсякденними уявленнями про звичайні дії й процеси в житті людини.

Дієслова-зв’язки, їхня роль та семантика, зокрема дієслово “être”, – предмет численних досліджень (І. А. Андреюк, О. І. Безрукова, Г. М. Зарва, О. В. Шилова та ін.). Предметом суперечок є питання про взаємодію лексичного і граматичного значень у дієслові-зв’язці, тобто чи слід вважати зв’язку одиницею граматичного чи лексико-граматичного плану, а це свідчить про два підходи до його розгляду: граматичний і лексико-граматичний. Згідно з граматичним підходом, дієслово-зв’язка має лише граматичне значення, виключаючи можливість будь-якого лексичного наповнення (В. В. Виноградов, О. О. Потебня, О. О. Шахматов, Л. В. Щерба, Дж. Лайонз). У їхніх роботах підкреслюється, що це дієслово встановлює відношення тотожності означуваного означувальному, референтну рівність (еквівалентність), що дієслово “бути” має нульову семантику, тобто воно десемантизоване. У рамках лексико-граматичного підходу вважається, що реалізація копулятивного значення можлива не лише за допомогою дієслова “бути”, а й іншими, різними за лексичним змістом дієсловами. Так, французький дослідник Ж. Рей стверджує, що таку саму рівність у ЛД забезпечують обрані нами для дослідження дієслова *désigner*, *signifier*, *dénommer*, *s’appeler* [18]. Ми поділяємо цю думку, хоча при цьому вважаємо, що вони встановлюють свої особливі відношення в структурі ЛД, які буде розглянуто нижче.

Усі вищезазначені дієслова не однакові, кожне з них має свої властиві йому нюанси. Вживання кожного з них визначається кількома параметрами: характером означуваного терміна, загальним типом дефініції, контекстом тощо. Наприклад, “est” не дорівнює ні “s’appelle”, ні “signifie”, ні “désigne”, а вживається, щоб установити результат відношень, але це не відношення тотожності. Всі ці дієслова є реляторами. Але якщо релятори типу “signifie”, “c’est” (але не “est”) не підлягають сильним обмеженням, функціонують із будь-яким терміном, дозволяючи взаємозаміну смислів, то інші дієслова – такі, як “s’appelle”, призначені для відношень між речами і словами чи між лексемами, виключаючи відношення між фразами. Саме синтаксичні й семантичні особливості цієї лексико-семантичної групи дієслів дефінування в тексті французьких ЛД є предметом нашого дослідження.

Актуальність дослідження визначається відсутністю детального вивчення синтаксично-семантичних особливостей метамовних французьких дієслів-копул, зокрема в законодавчому дефінітивному дискурсі, з комунікативно-прагматичного погляду, необхідністю глибшого аналізу дефінітивних відношень, які вони там установлюють, розкриття їхньої природи й прагматичного використання в дискурсі.

Новизна дослідження полягає в системному, когнітивному підході до семантико-синтаксичних властивостей цих дієслів у тексті ЛД, їх вивчення як елементів концептуального правового поля.

Мета дослідження: виявити лексико-граматичну групу дієслів означення у структурі французьких легальних дефініцій, визначити їхнє місце, описати їхню синтаксичну й семантичну функцію, специфіку дефінітивних відношень, які вони встановлюють у ЛД.

Матеріалом дослідження слугують тексти дефініцій у французьких нормативно-правових актах.

Результати дослідження. Аналіз дефініції в мікроструктурі законодавчого дискурсу показує, що вона перебуває посередині між словниковою й енциклопедичною дефініціями. Словниковий дискурс винятково метамовний (дискурс про слово), тоді як енциклопедичний дискурс не є винятково метамовним. Б. Бессе стверджує, що термінологічна дефініція (а ЛД має

термінологічну природу), як і енциклопедична, має екстралінгвальну базу, але на відміну від останньої вона “зупиняється тоді, коли надала всю інформацію, необхідну для виокремлення певного концепту всередині концептуальної системи” [15, с. 254].

Як було зазначено вище, лексико-синтаксична форма дефініцій визначає дефінітивну предикацію, яка встановлює певні відношення між означуваним терміном і означувальною частиною. Природа відношення дефінітивної предикації (*ідентифікаційна, номінативна, означувальна* тощо) залежить від метамовного вокабуляру, що використовується для вираження такої предикації. Із цього погляду М. Ріжель розрізняє два типи дефінітивних висловлень, що служать для виконання акту дефінування: пряме (*directe*) і непряме (*indirecte*) [21]. Відмінність між ними полягає в тому, що в першому випадку намір мовця (інтенція) експліцитний, тоді як у другому ця інтенція представлена опосередковано, через непрямий акт, а саме через дієслово “être” (чи його замітники) та інші лексичні форми. Якщо в першій ситуації ілюквативна сила висловлення чітко окреслена за посередництвом метамовних елементів, що служать для виконання дефінітивного акту, то в другій адресатові належить самому визначити, що саме мовець має на увазі. У першому випадку мовець одразу виявляє свій намір позначити концепт: *X désigne Y*, і оскільки задіяні в цьому висловленні метамовні структури, що сигналізують про його дефінітивний зміст, добре відомі, інтерес у межах нашого дослідження становлять особливості їх функціонування в ЛД.

Класифікуючи дефініції, слід обов’язково враховувати фундаментальну відмінність між двома типами означень, що були окреслені М. Ріжелем [21, с. 55] і введені в науковий обіг під терміном мовні й метамовні дефініції. І справді, спостереження переконують, що не всі дефініції мають однаковий статус: в одних для встановлення зв’язку між означуваним і означувальним використовується дієслово-копула “être”, в інших – метамовні дієслова, ще одні містять різного роду лексичні форми. Дефініції першого типу, що їх називають копулятивними або парафрастичними, встановлюють референційну еквівалентність між означуваним і означувальним, інформують про світ, різнобічно коментують його сутність [15; 21]. На цій підставі Н. Д. Арутюнова називає їх денотативними, наголошуючи цим, що в них денотат домінує над сигніфікатом [3, с. 302-304], отже, денотативний тип дефініції встановлює еквівалентність імен, виходячи зі спроможності їх до денотації. Копулятивна (лінгвістична) дефініція – це синонімічна парафраза, яка ідентифікує означуване. Ідентифікаційний елемент (означувальне) належить до тієї самої граматичної категорії, що й означуване, а тому здатен його замінювати: “*L’association est la convention par laquelle...*” (1, а.1901). Використання слів для оповіді про світ звичайно передається іменником “уживання” (*langue en usage*), а в контексті мовних процесів та явищ традиційно виступають синонімічні лексеми означення і позначення (*langue en mention*), семантика і сполучуваність яких дещо різняться [15, с. 29-53].

Лексико-семантичні форми експліцитно-метамовного дефінітивного дискурсу – це компоненти метамовної фрази, яку Ж. Рей-Дебов визначає як “фразу про мову, яка з’являється як така в поверхневій структурі завдяки знакам, які її складають: ці знаки є метамовними, автонімічними й нейтральними” [20, с. 112]. Метамовна дефініція не вдається до опису змісту об’єкта, а інформує про знак, ґрунтуючись на рефлексивній функції знака [14, с. 230]. Метамовні елементи черпаються із загальної мови: дефініція використовує спроможність природної мови денотувати елементи дійсності, в тому числі й об’єкти самої мови, що й визначає існування лінгвістичної науки як такої. Слова підлягають концептуалізації – поясненню їхньої форми, змісту й відношень між ними, і в цьому процесі задіяні метамовні слова, для яких Ж. Рей-Дебов пропонує таку дефініцію: “Метамовні слова – це автонімічні слова, які у своїй назві демонструють означуване або мовне явище” [20, с. 38]. При цьому, слово ніколи не повинне визначатися словами того самого чи вищого рівня, тому метамова дефініцій має бути біднішою і складатися з так званих семантичних примитивів. Серед метамовних слів доцільно виокремлювати метамовні в строгому значенні,

тобто спеціалізовані терміни типу: *дієслово, іменник, присудок, речення* і т. ін., які використовуються головним чином у метамовному науково-дидактичному дискурсі, та автонімічні природні слова: *слово, буква, термін* та ін. [20, с. 163], список яких відкритий: будь-яке слово може стати метамовним після його лематизації. Метамова може бути або наслідком формалізування природної мови або штучного творення. Кожна галузь має свій набір найуживаніших метатермінів. Ю. Д. Апресян, А. Вежбицька, Л. Слмслев, Ю. М. Караулов та багато інших учених практикували побудову одиниць таких мов під різними назвами: семантичні примітиви, максимально узагальнювальні слова (гіпероніми) тощо, серед яких виділяють кілька видів: 1) штучні слова-конструкти точних наук; 2) слова природної мови з простими смислами (з далі неподільним значенням: *sorte, genre, fait* та ін.), 3) проміжні поняття, зведені до більш простих [2; 6; 9; 11]. У результаті досліджень проблематики метамови визначено перелік типових форм і виділено їх відправні точки, тобто “слова-теми” концептуального поля, прикладами яких більшість авторів називає: *désigner, signifier, dénommer, s'appeler*. Ці слова віддзеркалюють крайні випадки семантики дефінітивної метамовної фрази: відношення позначення (*désigner, signifier*) й відношення номінації (*nommer, s'appeler*) [20]. Розглянемо ці відношення в ЛД.

Відношення позначення. На відміну від номінативних фраз, конструкції позначення не вимагають попередньої номінації. Дефінітивними маркерами позначення у французьких ЛД виступають: *désigner, signifier, être le nom, entendre par, au sens de, désignation, le mot, le terme*. Позначення розглядається як явище, безпосередньо пов'язане з текстом, на противагу номінації, за доктриною якої лексична одиниця кодується, тобто асоціюється з референтом [16], проте слід зауважити, що у вживанні дієслова *désigner* ця відмінність не знаходить відображення. Розглянемо це докладніше.

Désigner – встановлює відношення десигнації, тобто відношення знаків до дійсності, орієнтоване від слова до категорії референтів, тобто від означуючого терміна до означуваного виразу: $\text{знак} \rightarrow \text{рiч}$, канонічна його форма: $\text{SN}_a \text{ Vd}i\text{signer} \text{ SN}_x - \text{X}$. Об'єктом цього дієслова є номінальна синтагма, що відсилає до категорії предметів або до класу референтів. *Désigner* уживається в дефінуванні як загальних лексичних одиниць, так і власних назв, напр.: “*Au sens du présent décret, l'expression “arbre de transmission à cardans” désigne tout arbre de transmission muni de cardans*” (1, а. 2311). “*ACCT désigne l'Agence de Coopération Culturelle et Technique*” (1., а. 1582). Аналогічні висловлення позначені мовною конвенцією: присутність артикля перед іменником *Na* може наблизити відповідну метамовну структуру до атрибутивної структури *être un*, що викликає перетворення зв'язку між знаком і предметом на референційне відношення, оскільки воно змушує тлумачити підмет дієслова *désigner* як висловлення у вживанні, що провадить до відношення “hiérarchie – être” [20]. Таке вживання видається еквівалентним *être*, що передає відношення класифікації: “*Aux fins de la présente Convention, le terme “apatride” désigne une personne qu'aucun Etat ne considère comme son ressortissant par application de sa législation*” (1, а. 1066). Дієслово *désigner* полісемічне і, крім відношення позначення, може означати “indiquer”: *désigner un endroit*, “affecter”, “nommer”: “*désigner quelqu'un au poste du directeur* або “choisir”: “*désigner un vainqueur*” (2, V. *désigner*).

Signifier устанавлює відношення сигніфікації, орієнтоване від знака до його означуваного: $\text{знак} \rightarrow \text{означуване}$, тобто знак і його зміст; на думку Н. Д. Арутюнової, це означає тавтологічне: “знак розказує про знак” і встановлює “рівнооб'ємність самому собі” [3]. А. Оже називає такі дефініції інтерпретаційними [14, с. 75], оскільки, якщо мовець каже: “*X* означає *У*”, – він виконує “вербальний акт інтерпретації”, тобто пояснення [там само, с. 76]. Це відношення “знак \rightarrow означуване” реалізується головним чином синтаксичними структурами [A *Vsignifier* B – X] і різниться і від відношення позначення (*désigner*), і від найменування (*appeler*) тим, що не обмежується категорією іменників і спроможне передавати семантичний зміст усіх граматичних категорій. Існування метамовних маркерів: *signe, signifiant, signifié*, а також

специфічних виокремлювальних позначок (дужки круглі і квадратні, лапки, велика літера та ін.) підтверджує – повністю чи частково – автонімічний статус цих виразів. У структурі [A Vsignifier B – X] серед виразів, здатних замінити *signifier*, можна назвати: *vouloir dire; entendre par; le sens de Na est donner à Na le sens de, avoir le sens de, prendre Na au sens de, comprendre par N...* А. Оже зазначає, що “*signifie* більшою мірою характерне для наукового дискурсу, тоді як *vouloir dire* – для літературного дискурсу й загальної мови” [14]. У будь-якому разі, в законодавчому дискурсі останнє не засвідчене.

Хоча всі автори погоджуються, що метамовне дієслово *signifier* вводить відношення позначення, дослідники уточнюють, що *signifier* у різних випадках не завжди має одне й те саме значення [20]. *Signifier* може означати “faire savoir”, “faire connaître”, “notifier”, наприклад, у реченні “*signifier à quelq’un son congé*” (2, V. Signifier). Система ідентифікації метамовних дефініцій повинна враховувати всі ці параметри, і з огляду на це варто виключити випадки вживання *signifier* з непрямым додатком, оскільки саме в цьому типі конструкцій *signifier* набуває іншого смислу.

Дефінітивні відношення номінації. Номінація (найменування) – це процес надання наймення концепту, при цьому один елемент визначає інший, вносячи додаткову семантичну інформацію [20]. Наслідком номінації є зменшення екстенціонала означеного терміна. Відношення номінації поєднують об’єкт і його ім’я, тобто елемент дійсності і елемент мовного коду. Процес номінації настільки залежить від дефінітивного процесу, що часто ці дві взаємодоповнювальні операції визначення не різняться між собою. Проте це два семіотичні процеси протилежного спрямування: у разі означення намагаються уточнити означуване, рухаючись від одного означуваного до кількох означуючих, тоді як при номінації, навпаки, рухаються від кількох означуючих до одного означуваного [20], тому дефініцію розглядають як вторинну номінацію. Що ж до відмінності ролей дієслів *désigner* і *s’appeler* у цих процесах, то слід відзначити, що, якщо *désigner* і його еквіваленти говорять про закодований знак, то дієслово *s’appeler* і його еквіваленти говорять про тип предмета, і все ж дієсловом обох типів притаманна спільна здатність засвідчувати існування стабільного референційного зв’язку між словом і предметом, який воно позначає чи іменує. Проте тематична відмінність дозволяє їх протиставляти: дієслово *désigner*, яке позначає відношення пояснення або позначення (де темою є означуваний термін), орієнтоване від слова до референційного класу, а дієслово *s’appeler*, яке позначає відношення номінації (найменування) (де темою є дефінітивне пояснення), навпаки, спрямоване від референційного класу (класу референтів) до слова.

Дослідження виявило, що найчастіше номінація позначається метамовним дієсловом *s’appeler*, з яким можуть комутувати вирази: *se nommer, se dénommer, porter le nom de, être appelé, être baptisé, être dénommé, être nommé, être le nom de, être connu sous le nom de, être dit, avoir pour nom, avoir reçu le nom de*. Підсумуємо сказане у вигляді таблиці:

Таблиця 1

Метамовні (прямі) дефінітивні висловлення

Напрямок відношення	Дефінітивна структура	Приклад
Слово → річ	[SNa V désigner SNx – X]	“L’expression bureau d’immatriculation <u>désigne</u> tout bureau qui tient un registre prévu par l’article 2 de la présente convention” [C.civ., a. 416].
Річ → слово	[SNx – X V s’appeler SNa]	“La proximité de parenté s’établit par le nombre de générations : chaque génération <u>s’appelle</u> un degré” [C.civ., a. 735].
Знак → означуване	[A V signifier B – X]	“Le mot sifflet <u>signifie</u> tout appareil capable de produire les sons brefs et prolongés qui sont prescrits” C.civ., a. 2044].

Таблиця 2

Денотативні (непрямі або копулятивні) дефінітивні висловлення

Напрямок відношення	Дефінітивна структура	Приклад
Слово → річ	[SNa est un Nx – X]	“L’association est la convention par laquelle...” [C.civ., a. 1901]

Протиставлення денотативних (копулятивних) дефініцій (з дієсловом *être* або його функціональними заміниками, парафразами) метамовним (сигніфікативній з дієсловами *signifier, désigner* і номінативній з дієсловами *s’appeler, nommer, avoir le sens* та ін.) засноване на домінуванні денотата над сигніфікатом в одних лексемах і сигніфіката в інших. Про основу такої відмінності пише І. А. Андреюк: “Денотативні дефініції базуються на відношеннях денотативної (парафрастичної) тотожності, метамовні – на відношеннях сигніфікативної тотожності” [1, с. 11]. Це положення виступає як засадниче в семантико-синтаксичній теорії Н. Д. Арутюнової [3, с. 302-304]. Перший тип встановлює еквівалентність імен за їхньою спроможністю до денотації, другий – тотожність самому собі, а третій тип номінативної тотожності констатує рівноб’ємність понять. Дефінітивне відношення на денотативному, сигніфікативному й номінативному рівнях відображає тристоронню структуру мовного знака, оскільки “будь-яке означення як “знакова ситуація” має відношення до семіотики” [4, с. 63].

У легальних дефініціях уживаються метамовні дієслова номінації, десигнації й сигніфікації, що ілюструють такі приклади: Appeler, s’appeler. “La propriété d’une chose, soit mobilière, soit immobilière donne droit sur tout ce qu’elle produit, et sur ce qui s’y unit accessoirement, soit naturellement, soit artificiellement. – Ce droit s’appelle droit d’accession” (1, а. 546). “On appelle agent de fabrication l’agent qui agit principalement pour le compte de fabricants...” (1, а. 52). Être dénommé: “Sont dénommés jardins ouvriers...” (1, а. 935). Désigner. “Le mot navire désigne ...” (1, а. 1965). Entendre, s’entendre. “Pour application du présent arrêté on entend...” (1, а. 1423). “Le principal s’entend...” (1, а.1976). Signifier. “Le mot sifflet signifie ...” (1, а. 1972). Se définir. “La marge brute moyenne en valeur se définit...” (1, а.1999). Наведені вище приклади демонструють, що ЛД з переліченими словами дуже близькі до загальних дефініцій.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Як виявив проаналізований матеріал, метамовні дефініції часто використовуються французьким законодавцем, оскільки вони сприяють посиленню законодавчої інтенції. Хоча їх синтаксичний статус у ЛД однаковий, вони встановлюють різні дефінітивні відношення. ЛД будуються на основі семіотичних систем, тому денотативні (ЛД з дієсловом “être”), сигніфікативні й номінативні відношення (ЛД з метамовними дієсловами) можуть характеризувати як саму дефініцію, так і висловлення, співвідносні з дефініцією. Ця тема, безперечно, потребує подальших розвідок в іншого типу дискурсах для виявлення й опису дефінітивного вокабуляру, характерного для кожного з них.

Література

1. Андреюк И. А. Проблема дефиниций в отраслевых словарях: семантико-синтаксический аспект (на материале словарей по электротехнике современного английского языка): автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 “Германские языки” / Ирина Андреевна Андреюк. – Л., 2005. – 16 с.
2. Апресян Ю. Д. О языке для описания значений слов / Юрий Дереникович Апресян // Изв. АН СССР. Отделение лит-ры и языка. – М. : Изд-во АН СССР, 1969. – Т. 28, № 5. – С. 415-428.
3. Арутюнова Н. Д. Предложение и его смысл / Нина Давидовна Арутюнова // Логико-семантические проблемы: сб. ст. / [под ред. Д. П. Горского]. – М. : Наука, 1976. – 383 с.

4. Ахманова О. С. Научное определение как лингвистическая и семиотическая проблема / Ольга Сергеевна Ахманова, Сергей Аврамович Тер-Мкртчян // Проблематика определения терминов в словарях разных типов: сб. ст. / [под ред. С. Г. Бархударова]. – Л. : Наука, 1976. – С. 57-63.
5. Безрукова Е. И. Дефиниционные отношения в предложении и тексте: автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 “Германские языки” / Елена Ивановна Безрукова. – Белгород, 2007. – 23 с.
6. Бендикс Э. Г. Эмпирическая база семантического описания / Эдвард Герман Бендикс; [пер. с англ.] // Новое в зарубежной лингвистике. – М. : Прогресс, 1983. – Вып. XIV. – С. 75-108.
7. Богданов В. В. Семантическая организация предложения: [монография] / Валерий Владимирович Богданов. – Л. : Прибой, 1977. – 204 с.
8. Гак В. Г. Теоретическая грамматика французского языка: [учебник] / Владимир Григорьевич Гак. – М. : Добросвет, 2000. – 832 с.
9. Вежбицка А. Семантические универсалии и описание языков / Анна Вежбицка; [пер. с англ. А. Д. Шмелева]. – М. : Языки рус. культуры, 1999. – С. 263-305.
10. Жоль К. К. Методы научного познания и логика: [учебник для юристов] / Константин Константинович Жоль. – К. : Аттика, 2001. – 288 с.
11. Клименко Н. Ф. Формалізовані основи семантичної класифікації лексики: [колективна монографія] / Н. Ф. Клименко, М. М. Пещак, І. Ф. Савченко. – К. : Наук. думка, 1982. – 250 с.
12. Мечковская Н. Б. Метаязыковые глаголы в исторической перспективе: образы речи в наивной картине языка / Нина Борисовна Мечковская // Язык о языке: сб. ст. / [отв. ред. Н. Д. Арутюнова]. М. : Русские языки, 2000. – С. 363-380.
13. Тер-Мкртчян С. А. Глагол в составе научного определения (на материале современного английского языка): автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 “Германские языки” / Сергей Аврамович Тер-Мкртчян. – М., 1976. – 24 с.
14. Auger A. Les énoncés d'intérêt définitoire : typologie, vocabulaire et repérage / Alain Auger. – P. : Université Paris-Nord, 2005. – 345 p.
15. Bessé B. La définition terminologique / Bruno de Bessé // In Chaurand et Mazières, éditeurs Actes du colloque organisé par le Centre d'Études du Lexique de l'Université Paris-Nord. – P. : Larousse, 1990. – 304 p.
16. Kleiber G. Problèmes de référence: descriptions définies et noms propres / Georges Kleiber. – P.: Klincksieck, 1981. – 182 p.
17. Martin R. Pour une logique du sens / Riegel Martin, 1983 . – P. : PUF. – 268 p.
18. Ray J. Essai sur la structure logique du Code civil français / Jean Ray // Thèse Lettres. – P. : Félix Alcan, 1976. – 296 p.
19. Rey-Debove J. Etude linguistique et sémiotique des dictionnaires sur le langage / Jacqueline Rey-Debove. – P. : Le Robert, 1971. – 249 p.
20. Rey-Debove J. Le métalangage / Jacqueline Rey-Debove. – P. : Le Robert, 1978. – 318 p.
21. Riegel M. Définition directe et indirecte dans le langage ordinaire: les énoncés définitoires copulatifs / Martin Riegel // Langue française. – P. : Larousse, 1987. – N. 73. – Ğ. 29-53.

Джерела ілюстративного матеріалу

22. C. civ. – Code civil. – [107e éd.]. – P. : Dalloz, 2008. – 707 p.
23. Le Petit Robert. – P., 2007. – 1207 p.